

TALOUSARVIOALOITE 284/2005 vp

Määrärahan osoittaminen apurahatutkijoiden ja -taiteilijoiden sosiaaliturvan järjestämiseen

Eduskunnalle

Suuri joukko taiteilijoista ja tieteellistä tutkimustyötä tekevästä ihmisistä työskentelee jossakin vaiheessa apurahan turvin. Osalla heistä apurahalla työskentely muodostaa huomattavan osan työhistoriasta. Apurahalla työskentelyyn liittyy merkittäviä epäkohtia. Apuraha ei kerrytä ansiosidonnaista työttömyysturvaa eikä vaikuta korottavasti sairaus- tai vanhempainpäivärahoihin. Apurahoista ei myöskään kerry eläkettä.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 7.3.2003 työryhmän selvittämään apurahalla työskentelevien sosiaaliturvaa. Työryhmän työn tulokset julkaistiin toukokuussa 2004. Työryhmän työ oli tuloksellista, ja työryhmä pystyi tekemään yksimielisiä, konkreettisia esityksiä apurahansaajien sosiaaliturvan parantamisesta. Nämä esitykset ovat tämän esityksen lähtökohtana. Työryhmän keskeisimmät ehdotukset liittyvät eläketurvan ja sairausvakuutuslain mukaisten päivärahojen uudistamiseen. Sen sijaan tapaturmavakuutukseen tai työttömyysturvaan työryhmä ei esitä muutoksia.

Apurahansaajien eläketurva koskisi Suomessa asuvia 18—68-vuotiaita tutkijoita ja taiteilijoita, jotka tekevät tieteellistä tutkimusta tai harjoittavat taiteellista toimintaa henkilökohtaisella apurahalla, mutta eivät ole työ- tai virkasuhteessa. Apurahalla työskentelyn täytyy jatkua yhtäjaksoisesti vähintään puoli vuotta ja apurahan määrän täytyy olla vähintään 9 000 euroa. Jokaisen apurahan on erikseen täytettävä nämä kriteerit. Kun edellytykset täyttyvät, eläkevakuutuksen ottaminen olisi pakollista. Eläkkeen ja va-

kuutusmaksun perusteena olevaksi vuotuiseksi työtuloksi vahvistettaisiin 18 000 euroa.

Eläketurvan rahoituksesta vastaisi ensisijaisesti apurahansaaja. Hänen maksuosuutensa olisi puolet YEL:n mukaisesta vakuutusmaksuprosentista, joka on 21,4 % vuonna 2005. Mikäli vakuutusmaksut eivät kata eläkkeitä, valtio osallistuisi ylijäävältä osalta eläkkeiden kustantamiseen, kuten tapahtuu nykyään esimerkiksi yrittäjäläkkeiden kanssa. Työryhmän esityksen liitteenä olevissa laskelmissa rahasto voisi mennä matalalla tuotto-odotuksella negatiiviseksi 2050-luvulla, joten eläkejärjestelmästä ei aiheudu kustannusvaikutuksia vuoden 2006 budjettiin. Mikäli huomioon otetaan eläkkeistä saadut verotulot ja kansaneläkemenojen alenema, eläkejärjestelmästä ei näytä aiheutuvan julkiselle vallalle lainkaan nettokustannuksia.

Apurahansaajien sairausvakuutuslain mukaisen päivärahojen määräytymistä ehdotetaan uudistettavaksi niin, että päivärahojen laskemisen pohjana käytettäisiin 18 000 euron työtuloa, joka on myös eläkejärjestelmässä määritelty vuositulo. Käytännössä uudistuksen arvioidaan maksavan noin 800 000 euroa vuonna 2006, kun uudistus tulee voimaan heti vuoden alusta. Ennakkolaskelmien mukaan päivärahoista puolet maksettaisiin sairauden ja puolet vanhemmuuden perusteella. Vanhempainpäivärahojen sitominen vuosittain vahvistettavaan työtuloon on tärkeä uudistus etenkin nuorten tutkijoiden kannalta, joille perheen perustamisen ja tieteellisen ja tai-

teellisen työn yhdistäminen on jo ilman taloudellista niukkuuttakin haastavaa.

Eläketurvan kehittäminen vaatii merkittäviä taloudellisia panostuksia apurahansaajilta. Puolet YEL:n mukaisesta eläkemaksusta tarkoittaa 1 926 euroa vuoden 2005 mukaisella tasolla, kun vuotuiseksi työtuloksi on vahvistettu 18 000 euroa. Apurahansaajan toimeentulon kannalta on tarpeellista, ettei käteen jäävän apurahan määrä pienene merkittävästi sosiaaliturvan kehittämisen takia. Jotta näin ei tapahtuisi, verovapaan apurahan ylärajaa korotettaisiin 19 000 euroon

vuodessa nykyisestä tasosta, joka määräytyy valtion taiteilija-apurahan tason mukaan. Taiteilija-apuraha vertautuu palkkaluokan A 9 mukaiseen palkkaan. Muutos tarkoittaisi verovapaan apurahan ylärajan nousua noin 4 500 eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2006 talousarvioon momentille 33.18.60 lisäyksenä 800 000 euroa apurahatutkijoiden ja -taiteilijoiden sosiaaliturvan järjestämiseen.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2005

Jyrki Kasvi /vihr
Tuija Brax /vihr
Rosa Meriläinen /vihr
Oras Tynkkynen /vihr
Janina Andersson /vihr
Kirsi Ojansuu /vihr

Osmo Soininvaara /vihr
Irina Krohn /vihr
Anni Sinnemäki /vihr
Ulla Anttila /vihr
Heidi Hautala /vihr
Tarja Cronberg /vihr